

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 30 de Desembre de 1880

Núm. 18

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals
Països de l' Unió Postal . . .	76 *	40 *	*	*

No 's servirà cap subscripció que no 's pagui per endavant

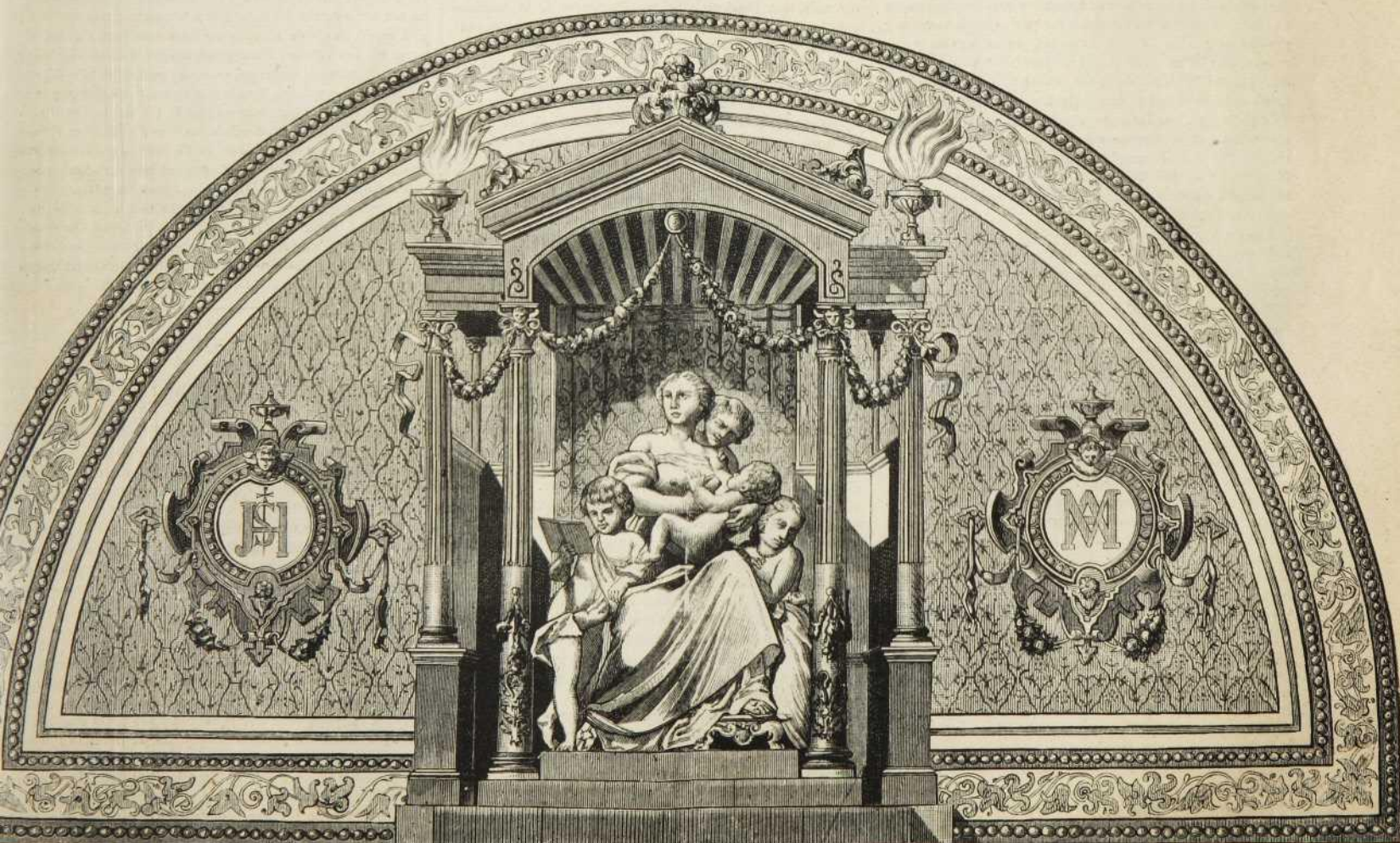
Se publica 'ls dies 10, 20 y 30
de cada mes

EDITOR - PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
Ustó, 28
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR

	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Mejich y Rin de la Plata . . .	6 * *	3'50 * *

Y en los otros países, los preus d' Espanya y además lo franqueig

VIDRIERA PERA LA CASA DE MISERICORDIA DE VITORIA

Construïda en la fàbrica de D. Eudalt R. Amigó, de Barcelona

ADVERTENCIAS

L' empresa d aquest periòdic suplica als subscriptors de LA IL·L·STRACIÓ CATALANA, qual subscripció acaba 'l 31 de Desembre de 1880, se serveixen renovar-la oportunament, si es que no volen experimentar retràs, en la rebuda de la mateixa.

Agotada la numerosa edició d' alguns números publicats fins a la fetxa, los nous subscriptors que vulgan possehir la colecció completa poden deixar nota en los punts ahont se suscrigueren, ó bé en nostra Administració y se 'ls servirán oportunament las demandas.

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per R. — NOSTRES GRABATS, per Eduard Tàmaro, — FOLLAS NOVAS, per J. Franchosa y Gomis, — HIVERN (poesia), per Francesch Mathen, — MOSAICH TAQUIGRÀFICH, per P. Company, — EN LA MORT DE JOSEPH RIALP (poesia), per Angel Guimerà, — ARTS DECORATIVES, per T. — NOVAS, — LLIBRES REBUTS, — BELLAS ARTS. Carta de Roma, per Enrich Serra. GRABATS. — VIDRIERA PERA LA CASA DE MISERICORDIA DE VITORIA, — HIVERN, — LO FLENDI.

CRÓNICA GENERAL

No hi ha perquè negarho; las firas de Sant Tomàs serán sempre populars á Barcelona, per més que las hi falte la poderosa protecció oficial, ni vingan amparadas per comissions de notables, que prometin als forasters per medi d'aparatosos programas tots los encants y diversions de las mil y una noches, ni s'encengan en la Rambla aquellas rastelladas de fanalets que sembla que hi representen lo primer acte del D. Juan de Serrallonga. En aquest punt las firas de Sant Tomàs portan gran ventajia á las de la Mercè; sense cap mena de excitació oficial la gent se diverteix y ompla de gom á gom en los quatre dias de fira, los magnífichs passeigs del parch, ahont fa poch anys s' aixecava la Ciutadela, monument expiatori de nostres infortunis.

Los forasters, sense necessitat de reclamar afilueixen á nostra ciutat, y com que res los hi han promés, se 'n van contents, donantse per satisfets de la franca y cordial acullida ab que 'ls han rebut los barcelonins; es en aquestos dias que 's veu discorrer per nostres carrers y plassas aquest be de Deu de noyas, caras frescas y xamosas, que 'ls joves de ciutat anyoran tot lo demés del any; las del Pla de Vilafranca, esbeltes y de cos doblegadis com lo tany d' una palmera, las ampurdanesas ab aquell ayre tan franch qu' ell per si sol vos convida, las vallesanas, d' hermosa morenor y tirat pagesivol, las del Pla del Llobregat, quals ulls bellugadissos son lo torment de qui 'ls ha vist una sola vegada, y las de las demás encontradas de Catalunya, que no per desmerit deixem d' anomenar.

Aquest any las firas de Sant Tomàs no han desmercut res de las dels anys passats, vritat es que la naturalesa s' hi ha prestat fent cas omis de que habiam entrat de plé en l' hivern y regalantnos un temps primaveral com millor no 'l podriam desitjar; per aquest motiu las barceloninas agrauidas s' escamparen per los passeigs del parch, fent gala dels ostentosos trajos que sols exhibeixen en dias tan senyalats com los de que venim parlant. Si haguéssim de judicar per lo qu' alli vejerem, la miseria ha desaparegut d' entre nosaltres, estém en plena Xauxa, casi hauriam de creure en aquellos gèrmenes de riqueza y prosperidad que brotan por todas partes; paraulas que 's feren célebres gracias á la poca oportunitat ab que 's pronunciaren.

Mes val aixís, perque ab tan sentir queixarse á tot hom, ja estavim á punt de creure que estavim al peu del abisme, ó be que habiam arribat al carrer que no passa.

Gent de peu y cavall, équites peditesque habian acudit en numerosa munió á aquell lloch d' esbarjo, qual terminació sembla l' herencia obligada que tots los Ajuntaments deixan á sos successors; nosaltres també hi acudirem més obligats per nostre caràcter de periodistas, que no portats per aficions que respectém encara que no las sentim; y ara relataríam de pe á pá, lo trajo de las de X, y 'ls sombreros de Z, y 'l laudó del marqués tal y la carretel·la á la beaumont que conduhia als opulents banquers fulano y sotano; mes com no es just suposar que nostres lectors, y méenos nostras bellissimas lectoras, fáltesen á la cita del bon tó barceloní, no volem ab nostras insípidas ratllas, desconceptuar lo magnífich aspecte que en aquestos dias ha presentat lo parch y que segurament haurán apreciat en tot son valor los que 'ns dispensan l' honra de llegirnos.

Las tendas també lluhiren aquest últims dias, en honrosa competencia, los artefactes á qual comers venen dedicantse. Lo carrer de Fernando, convertit en esplendit bassar de tota mena d' objectes artistichs y de joyeria, fou lo que sapigué atraure més vivament la concurrencia dels forasters. Fayences, bronzos artistichs objectes de cristalleria y porcelana de las reputadas fábricas de Baccarat y Sevres, propis pera ostentarse en lo palau del més opulent magnat, y combinats en grupos á qual més elegants, feyan las delicias dels hostes vagassius que en aquets dias vingueren á Barcelona á rebre 'ls dons de nostra generosa hospitalitat.

No estigueren méenos ben arranjadas las argenterias qu' en regular número existeixen avuy en dit carrer; l' or y 'ls brillants s' exhibiren allí com en cap mes dia del any y la gent de tots estaments s' agrupava devant de aquells aparadors que tancavan en un petit espay, riquesas considerables, fent concebir en més de quatre, tot un mon d' ilusions ó be avivant en los temperaments biliosos la flama de son menyspreu per l' oripell de nostra societat. Las joyerias dels senyors Masriera, de Bruny, de Soler, de Cabot, de Macià y de Sunyol, estigueren aquestos dias á la altura de sa antiga reputació qu' en veritat los hi envejem puig á part del regular caudal de coneixements que pera son art denota, suposa un altre caudal tampoch gens despreciable, en efectiu, pera explotar sas respectivas industrias.

Lamentem, en veritat, l' haber perdut lo favor del Foment del Treball Nacional, del qual en reiteradas ocasiones, reberem especials mostres de deferencia á la quals LA IL·L·STRACIÓ CATALANA ha procurat sempre correspondrer com se mereixia. Tot aixó ve al cas de que estant ab grans desitjos d' assistir á la inauguració de l' Exposició d' arts decorativas organizada per dita societat, á fi de enterarime degudament á nostres lectors, no ho poguerem fer per no habersens passat las respectivas invitacions. No per aixó hem de deixarlos á las foscas sobre lo que fou tan important solemnitat, y encara que per referencia passarem á dirne quatre paraulas.

L' acte que tingué lloch en lo saló de sessions de dita Societat comensá á dos quarts de dugas de la tarde y fou presidit per lo senyor don Leandro Perez Cossio, Gobernador Civil de la Provincia al qual acompanyavan S. Ilma. Senyor Carrascosa, bisbe d' Avila, lo senyor Vilaseca y Mogas, President de la Diputació provincial, don Antoni Estalella, Pbrc., provisor d' aquesta diócesis, don Frederich Enjuto, President de la Audiencia d' aquest territori, don Bernardi Martorell en representació de nostre Exm. Ajuntament, y 'l senyor Pujol y Fernandez, vice-president del Institut, per ausencia del president efectiu Exm. senyor don Joseph Ferrer y Vidal que 's trobava ausent á Madrid.

Oberta la sessió, prengué la paraula D. Manel Feliu y Coma, president de la comissió organitzadora del certámen, y ab sentidas frases encomiá 'l pensament del Institut, lo qual s' havia realitat després d' haverse salvat no pochos obstacles, y 's felicitá del gran número d' expositors qu' havian respost á la convocatoria de la societat. A continuació lo Sr. Pujol y Fernandez s' ocupá de l' importancia del acte que s' estava celebrant pera l' pervenir de la industria catalana; ressenyá tot lo que las diferentas nacions havian fet pera donar forma artistica á sos productos, demaná que pera obtenir idéntichs resultats en nostra patria s' ajuntessen tots los elements de l' industria interessats en la qüestió, excitá al Govern á coadjuvar á tan laudable pensament y terminá demanant l' instal·lació d' un museo permanent de productos industrials antichs y moderns. Lo Sr. Perez Cossio manifestá la satisfacció que sentia al presidir aquell acte y 'ls desitjos de que se sentia animat en pro de la prosperitat de Catalunya y molt especialment de la provincia qu' administrava. Lo senyor bisbe d' Avila, en una extensa y brillant improvisació, manifestá la satisfacció qu' experimentava al visitar nostra ciutat, perque en sos habitants, al mateix temps que notava grans condicions de laboriositat é inteligencia empleadas en lo progrés material, no per aixó descuydavan sos debers morals y religiosos, lo qual enrahonava molt alt en favor de nostre caràcter y costums; passant á probar aquest extrem digué que 'l poble barceloní era profundament religiós, possehia sentiments caritatius y sas costums eran intatxablement honradas, de tot lo qual feu derivar la prosperitat de que nostre país disfruta, comparada ab las demás provincias d' Espanya, puig que la felicitat del home digué está vinculada en aquestos antichs principis: fer vida honesta, estimar lo nom y donar lo seu á cada qual. Per últim, S. Ilma. manifestá 'l desitj de que l' exposició que s' inaugurava dongués á lo més prompte possible 'ls resultats que son d' esperar. Lo Sr. Gobernador civil declará oberta l' exposició, després de lo qual las autoritats y personas invitadas passaren á visitar las diferentas instal·lacions de la mateixa.

Procuraré, en quant de nosaltres dependeix, donar compte á nostres lectors d' aquesta important exposició, lo qual, á sernos possible, farém en un próxim número.

Perú y Chile continúan destrossantse en una guerra de la qual ningú reportará cap gloria; las conferencias que per intermediació del govern nort-americá tingueren lloch á bordo del *Lackawanna* no han donat lo més petit resultat. Chile, que fins ara se n' ha dut la millor part de la lluyta, no senbla animada de grans desitjos paciñchs, aixís se deu deduhir de las exorbitants condiciones que presentá en dita conferencia pera firmar lo tractat de pau, y que segurament no han de ser acceptadas per lo govern peruá, ab tot y que veu l' exércit chileno á pocas jornadas de Lima; los delegats de Chile sembla qu' han proposat, en sa provocant altanería, la cessió de Tarapaca y Atacama, franquejar á Bolivia l' pas per Arica, ruptura de l' aliansa peru-boliviana, desarme del exércit y la marina del Perú, y arrasament de totas sas fortalezas, á més d' una crescudissima indemnización de guerra. Per més qu' entre 'ls peruans hi haja qui desitje la pau á tota costa, no son pochos los que no han perdut del tot las esperansas y confian, quan menos, tornar al *statu quo* d' avans de la declaració de guerra. Los cambis se mostraren sensibles en Lima á aquestas tentativas de pau, de modo que 'ls giros sobre Londres pujaren 1/4 y fins 1/2 penique per sol; tot aixó indica que la pau fora rebuda ab gran satisfacció, cosa natural ja que la guerra que s' han fet aquellas repúblicas es de lo més desastros que puga suposarse; ciutats incendiadas, fincas saquejadas, contribucions de guerra onerosissimas, son per ara 'ls resultats més positius de tan empenyada lluyta.

Donada la numerosa colonia espanyola y particularment catalana que pobla aquellas regions, no seria per demés preguntar á nostre Govern si considera suficientment protegits los intereses de nostres súbdits, ja que en aquells paissos no sol pecarse per excés d' escrupulositat en respectar lo pabelló de nostra patria.

En la relació que feyam en nostre número anterior dels aconteixements ocorreguts en la república d' Andorra se 'ns deslissá alguna equivocació en lo relatiu á las causas que promogueren la rebelió dels andorrans, lo qual no es d' estranyar, ja qu' á algun altre periòdic també li succehi l' mateix. Aixó res té de nou, perque las primeras noticias que 's reben sobre un succés determinat sempre resultan confosas, y máxime tractantse de una regió que sols ab escassissims medis pot comunicarse ab sos vehins. Per aquest motiu volem rectificar dita equivocació, puig qu' aixó, á nostre modo d' entendre, no involucra 'l més petit sacrifici d' amor propi per part nostra: quedant en peu lo fet de la revolució d' Andorra, resulta que qui 's resistia á admetrer l' instal·lació de la casa de joch fou lo Govern depositat de sas funcions. Vejan ara nostres lectors si tals erradas mereixen calificarse de garrafals, com las califica un periòdic; per nostra part sols fem us de tals adjectius quan veyem que 's confon l' incendi d' uns pallers ab una aurora boreal y 's parla d' hemorragias de sanch y cabras mascles y altres disbarats de llenguatje y de sentit comú que son la privativa del Diari en qüestió.—R.

NOSTRES GRABATS

VIDRIERA PERA LA CASA DE MISERICORDIA DE VITORIA

Aquesta magnífica vidriera de 22 palms de diámetro pintada y grabada en 1872 segons los més moderns adelantos, presenta un bonich assumpto tractat segons l' estil del Renacimiento, descollant lo grupo que simbolisa la Caritat. Dirigi sa contextura l' arquitecte don Francisco Cubas segons dissenyo del pintor don Isidre Lozano, antich pensionat del govern en Roma, y l' execució de tal vidriera es una de las millors obras de la fábrica de don Eudal R. Amigó de la que 's parla en altre lloch del present número.

L' IVERN

Arrivada l' última estació de l' any solar, l' hivern, la naturalesa si be no es morta, pren tots los senyals y semblansas de la mort. Los camps sens conrear, los arbres sechs, los riberals sens herbas y los prats encatífats de fullas secas, tot desconorta la vista y entristeix l' imaginació, la que apenas pot concebir que la sava visque dintre dels sechs tronchs, y que la llevor fermente dintre l' árida terra. N' obstant aixís es; la vida está solament sospesa en tot lo regne vegetal. Fins quant los inmensos llensols de neu cobriexen camps y montanyas, aquell sudari resta prestament convertit en beneficiós abono y en general aquesta crua estació sols es lo tránsit pera millors dias.

No pot menos de sentir l'home los efectes de la mateixa en son delicat organisme, concentrants tot lo calor en son interior; per ell més que per las plantas te accidents fatals en major número, y fins en lo mon moral perdut per complert lo exterior calor de las il·lusions, lo marasme ó la mort moral de relació, segueixen infaliblement quant l'hivern de la vida ha desplegat tot son rigor y amarguissima cruessa.

Sobre 'ls camps d'solats per la neu congelada per l'aire ó pels desenganys, volan tant sols los negres corps (segons presenta nostre grabat), que cercan entre 'ls morts y las fétidas produccions de la descomposició de fellits ideals ó desfeits organismes, lo no friment que més ambicionan. Sobre aqueix assumptu ha trovat lo poeta Matheu una bellíssima poesia que va al peu del grabat.

LO FLENDI

Agradable es l'estatuetta que representa lo joch popular lo flendi, modelada per l'escultor Gamot, dibuixada per ell mateix y grabada ab pulcritud per l'lopis.

Correcte en son dibuix y de marcat y ben entés moviment en totes sas líneas, traslada tan en l'expressiva posició com en la picaresca fesomia del xicot que pren part en lo citat joch, tota l'intenció y travessura propia del mateix joch y de quints l'exercitan, segons tothom ha vist repetidas vegades.

EDUARD TAMARÓ.

FOLLAS NOVAS

II

Un cor tendre, dols y sempre jove, atresorat per dedicadissims sentiments, pero ferit traydorament per la amargura; un'ánima apassionada, vehement y ardenta, contrariada en sos desitjos més volguts, y una imaginació viva y poderosa abatuda en son vol per la contemplació continua de la miseria y del dolor, son caràcters tant distintius del autor de las *Follas novas* que se li entrevuehen desseguida á la sola lectura d'aqueix llibre. Donya Rosalia Castro de Murguia sent una verdadera idolatria sense limits per sa adorada Galicia, y al volguer ferli una axerida ofrena de sas xamosas cançons, la veu trista, flagellada per l'infortuni, consumida per la deserció de sos fills, envolta fatalment en la miseria y l'orfanat com per dugas plagas eternes, desolada sense esperansa de remey, y allavoras dextant los festosos concerts á que la naturalesa l'hauria inclinada é identificantse ab aquells sufriments, para los cants que no convenen á sa pobre terra, y en planys terribles plora ab llàgrimas de fel tant horrible desventura, compta sas penas confontentlas ab las propias, mostra sas desgracias fins valentse de la l'ironia y del sarcasme, y demana la mort ab vivas ansias per no haver de soportar tan mala vida:

Porque, Dios piadoso,
porque chaman crime
ir en busca d' a morte que tarda
cando á un esta vida
lle causa e lle afrixe?
.....
Inferno n' o mundo
é inferno sin limites
mais alá d' esa coba sin fondo
qu' á yalma cobiza
qu' os ollos non miden
.....
S' é ou' esto é verdade
¡verdade terrible!
Ou deixad' un inferno tan soyo
de tantos qu' eixisten
ou si non, Dios santo, piedade d' os tristes.

En aqueixos laments sortits directament del cor, en aqueixos desitjos de mort manifestats encara en altres poesias d' una manera més forta, en aqueixa melangia sempre dolsa y simpática, y que 's transparenta en tot lo llibre com en un estany fidel, está tan confosa la naturalesa del poeta ab lo modo d'esser de sa patria estimada que la poesia de Castro sembla la veu de Galicia que parla; sembla que sos planys agudissims com los de la bona filla que veu á sa mare perduda y trepitjada, son los jemechs vius y prolongats de la gayta gallega.

Y ja 'l poeta ho ha de veure sempre tot de color negre; cantarà 'l Maig, pero describint sa efflorescencia en las margenadas d' un fossar, mostrarà la catedral ab sas majestuosas pilastras y ésbelta arquitectura, pero desde l'altar de la Verge Dolorosa; parlarà de la caseta arredossada per l'om y la murtra, pero en l'acte de fugir son morador per no volguer resistir á la miseria. Las poesias de la Rosalia quan descriuen la naturalesa, son postas de sol en dia d'ivern, tristesas, desengany, desfalliment, brancas de xiprer, cants de desterro, quadros den Urgell.

Raras qualitats son indispensables per no caure en la monotonia una obra animada sempre per un mateix sentiment, y no vacilém en dir que la Murguia las domina totes quan tant interesant ha sabut fer la seva.

Déuse axó en gran part á que lo que liu ho sent de debó y en aqueix cas, es clar que un sol sentiment pot expressarse en multiplicadas formas. Axó sols dona idea del molt talent poètic d'aqueixa senyora que sentintse dotada de gran fantasia per acometre assumptos de més soroll y voladas de més efecte, no ha volgut malgastiar las forsas en ensaigs d'altres gèneros literaris, empleantlas totes per dotar á sa patria d' un llibre fill de ella, y enmotllat en una sola poesia, la poesia del sentiment, la poesia del cor, única á que á nostre entendre ha de consagrarse la dona poetisa per naturalesa, pera poguer sobressurtir com una eminencia. «Nos somos arpa de soyo duas cordas á imaxinacion y ó sentimento, diu molt bé la Casiro en *Duas palabras d' a autora*, que van al cap de las *Follas*; n' o eterno panal que treballamos alá n' o intimo, solasmente se da mel, mais ó menos doce, de mais o menos puro olido, pero mel sempre é nada mais que mel.» Quina confessió 's vol més clara y més franca de la aplicació del precepte *Sumite materiam vestris...* tan y tan important per tots los escriptors, y qual recte compliment indica sempre la bondat de un' obra!!

Que la Rosalia se sent animada naturalment per lo foch de la poesia, ho revelan de una manera clara las vint composicionetz que forman la primera secció de *Follas novas* tituladas *Vaguedá*. En ellas apunta sens esforços, y segons l'impuls de la fantasia la dirigeix, vagas ideas sens enllás aparent, bellissims pensaments arrancats á las diversas situacions del anim.

Tal com los nuvols
qu' e'npuny lo vent
Y axis ombre'an axis alegres
los espays inmensissims del cel,
tal las ideas
que jo en mi veig,
las imatjes de múltiples formas
d' estranyas aspectes y colors incerts
tan prompte ombrejan
tan prompte aclaran
lo fondo sens fondo del meu pensament.

Unas vegadas descriu l'afany de la vida en senzillissims versos.

A un glatiu altre glatiu
á un dolor altre dolor
tras d' un oblit altre oblit,
tras d' un amor altre amor,
y al fi de fatiga tanta
y de tant diversa sort
la vellesa que 'ns espanta
ó 'l reposar de la mort.

Altres vegadas parla de la tranquil·la quietut de un cos mort com al sarcasme que inquieta més als vius, y tan aviat canta com sospira com prega y medita. Son las *Vaguedá* una colleccioneta preciosa de poesias, y ab tot pesar nostre hem de privarnos de reproduirne algunas altrás si no volém que l'article surti de desmesuradas dimensions.

Los caràcters qu' hem apuntat com á distintius de las *Follas novas*, es clar qu' han de ressaltar més notablement en la secció de poesias purament subjectives y que 'l poeta titula *D' o intimo*; sempre la més amarga tristesa, lo més negre desengany, devegadas la més horrible desesperació. Quantas poesias hauriam de citar si volguessim donar idea de las que respiran lo desconsol més conseqüent! La titulada *Adios*, la que comensa *Corré serenas ondas cristallinas, Quen non xime, Pasade O toq-e d' alba, Amigos vellos Soya* y tantas y tantas altrás, son en aquest sentit una mostra acabada y tan mes recomenablen en quant en ellas lo dolor y fins la desesperació, may se donan la mà ab l'esceptisme com succeheix en casí tots los poetas dominats per aquells sentiments.

Una de las composicions en que expressa son malesstar d' una manera més terrible, es *Ti onte mañanencu*.

Caygut tan fondo, tan fondo
que la llum ja no 'm ve pas:
los estels perdi de veure
y visch en l' oscuritat.
Mes aturat: tu que 't burlas
insensible al meu afany
encara visch... puch encara
puja aquí dalt y venjamí.
Tireu pedras al caygut
tiranu anch que sigan cent.....
perque si hi cayeu vosaltres
també os farán lo mateix.

Mes la que sembla verdaderament una poesia d' Heine es la titulada *De valde*.. La copiém tal com l' escrigué l' autor per donar idea de sa característica manera de dir.

Cando me poñan ó hábito
s' é qu' ó levo;
cando me metan n' á caixa
s' é qu' á teño;
cand'o responso me canten,
s' hay con que pagarli' os cregos,
é cando dentro d' á coba...

[Qu' inda me leve San Pedro
se no ó pensalo non río
con un-ba risa d' os deños!
qu' enterrar han d' enterrarme
unque non lles den diñeíró!...

Hem dextat de parlar entre las poesias citadas en la secció *D' o intimo* de la *N' d' Catedral* y de la que dú per lema *¡Padron...! ¡Padron!...* porque totes dos han de mencionarse d' una manera especialissima. La descripció del cementiri d' Adina en aqueixa última y la de la Catedral en la primera, son tan delicadas y tan de primer ordre que per aquestas dos solas composicions tindriam á la Murguia per una gran poetisa si per altres cosas no la conexessem.

Varia es lo nom de la secció tercera de las cinch en qu' están divididas las *Follas novas*, y d' entre las moltes y hermosas poesias qu' en ella están compresas, de diferents assumptos com ja 's pot suposar, recomaném com á més notables la *N' hay peor meiga que un ha gran pena*, en que s' hi troba un conexement tan complert de la verdadera poesia popular com poch autors demostrin tenirlo, *¡Nim as escuras!* en que pinta 'l remordiment d' una manera acabada, la que comensa *Xigantescos olmos, mirtos, que brancas flores ostentan* que avalúa lo poder del autor en descriure, *Dulce sono* de una ternura encantadora, *N' á tomba de Sir Jhon Moore*, jove general inglés que morí en 1809 en la batalla de Elviña, *Tristes recordos* y altrás ab qual enumeració res hi guanyarian los lectors que no 's proposin volguer conexe en l' original tan magníficas composicions.

D' á terray asviudas d' os vivos y as viudas d' os mortos son los noms de las dugas darreras seccions del llibre. Las poesias *D' á terra* tenen un sabor tan especial, un aire tan de casa, que en vá 's provaria traduhir-ne la major part d' ellas á qualsevol altra llengua sense que perdessen més de la meytat del seu valor. Succehiria axó molt particularment en l' inimitable romans que dú per lema *Miña casaña, meu lar, cantas onciñas-d' ouro me vals*, que es de lo més ben fet que en son gènero conexém. Los versos s' esllavissan ab tanta lleugeresa que semblan fets per si sols; qualsevol diria qu' es una poesia indigena, que no 's pot fer de la miseria y de la conformació de la dona gallega.

De ciutat vingul á Padron
plovent que alló era una mar
descalza de peu y cama
sense dinar ni esmorzar.
Per lo camí prou trovara
ricas cosas per mirar
y encara que m' agradavan
no tenia per comprar.
En los hostals me delia
ab cosas de bon menjar
mes 'l que no te diners
sense ellas s' ha de pasar.
Vaig arrivá á casa meua
cansada de caminar
mes no tenia en la cunya
res pera poguer sopar...

Y axis segueix la poesia que com diem, traduhida pert son millor efecte. La pobre dona veyent qu' axó era massa dejenar demana brou á un vehí que no li vol donar; torna á casa, troba un grapat de farina en un racó y

Vaig volgué un bon foch encendre,
no trovi res per cremar;
vaig demanar á una vella
y no m' en va volguer dar
si no una branca molt verda
per poguer ferme rabiar.

Torna á casa plorant, treu un feix de palla del seu llit y á sa llum veu tot resant unas branquetes ab que fa foch. Lo resplandor la fa adonar d' una moneda... y alegre, afanyosa, va á cercar cols al hort y ab un poch d' oli vell y la farina, ja tingué per un sopar qu' era cosa de envejar.

Havent sopat altra volta
de nou me posi á resar,
y després de fet lo res
posi la roba á assecar,
no tenia fil exut
de tant com se va mullar.
Y mentrestant s' assecava
jo vaig posarme á cantar
per que m' ho oissen
per tot aquell pla

Meu lar, meu fogar
cantas onciñas
d' ouro me vals.

De quina amargura devia estar dominat l' autor de aqueixa dolcissima poesia al concebirla y al compóndrela! Sense volguer nos hem entretingut en ella y ho hauriam fet massa si pretenguessim qu' al ocuparnos de cada poesia ho fessera en extensió proporcionada á sa importancia que d' altres allavoras en trobariam en lo llibre que demanarian espay semblant. Mes ja hem

Giscomelli

—¿No sentiú, mare quin soroll d' ales,
com d' algun àngel que 's acostés:
—Dorm, filla meva; es al defora,
que neva y fugen tois los aucells.
La tendra filla no pot dormirse;
tota tremola dins son lletet.

—¿No sentiú, mare quin soroll d' ales,
com d' algun àngel que 's acostés:
—Dorm, filla meva; es al defora,
que neva y fugen tois los aucells.
La tendra filla no pot dormirse;
tota tremola dins son lletet.

—; No sentiü, mare, com remor d' ossos:
com si una dansa de morts hi hagués:
—Dorm, hila mewa; s' é á montanya,
que 'ls corbs rosegan algun anyell.—
La tendra filla s' é adormida;
la mare plora prop del lliet.

F. MATHEU.

dit que sols produïa nostre escrit lo fer saber á tots nostres habituals lectors l'aparició de las *Follas novas* y l'incitarlos á que las vulgan conèixer por lo molt que valen.

Indican també la miseria de Galicia entre altres *Sobrerba, Xan y En Cornes*, totes ellas apreciabilíssimas. Al descriure 'l herinós camp de Cornes exclama:

Errant per aquelles selvas
veig una noyeta orfana
que trista va murmurant:
— ¡Verge, qui pogués ser rosa!
— Per què vols ser rosa, nena?
li pregunto carinyosa.
Y ella contesta somrient:
— ¡Com no teneu fam las rosas!

Mes la causa principal de la miseria de Galicia's deu á l'emigració de sos homes: es clar que aquexos s'en van per fugir axis mateix de la miseria de son país ja de sí no molt rich y l'una cosa produheix l'altre. Lo cert es que l'Habana té una respectable colonia de naturals de aquells territoris, qu' en tots los punts de América se'n hi troban, y cada dia n'hi arriban encara, y que en la República Argentina son en tal número que per anomenar los espanyols, los hi diuen gallegos. Pintar l'estat en que 'ls emigrants dexan á sas esposas ó mares es l'objecte principal de *As viudas d' os vivos y as viudas d' os mortos*.

Quan magistralment esplica en las cinch poesietas *Pra a Habana* l'acte de decidir-se á dexar la terra segons la situació y temperament de qui ho fa. Cullimne una al etzar porque totes son iguals en mérits.

Quan ja ningú se 'ls mira
véuhense rostres demacrats y ombrios
homes que vagan con errants fantasmas
per prats y per camins
Un baxa d' una ubaga
y assenta 's cavilós y pensatiu,
altre al peu de una soca queda inmòvil
ab la vista axecada al infinit.
Algun ab front pensatiu
sembla qu' escolta atent 'l jamech trist
del aigua al caure, y sordament etzala
angustiosos sospirs.
¡Van á deixar la patria!...
Sacrifici costós pero precis
que á son voltant hi ha la miseria negra
y al davant ¡ay! l' abim....

Tan llargas ausencias, que moltes vegades son eternas, produheixen escenas distintes á cada punt, y espectacles de tota mena. Nostre poetisa los descobreix tots: la muller que paga al oblit, entregantse en altres brassos, l' ingratiut del home que la dexa al fugir, la que plora eternament, la que inútilment va esperant-lo anys y anys sense saberne res, la que n'arriba á saber unas noves que mes valdria no las hagués sapigut may, la que's mor d' anyoransa y soletat, la que's llença al mar per hont ell un dia va marxar... totes estan descrites en las *Follas* ab una perfecció que sols pot donar lo coneixement complet de la naturalesa de la dona en sas numerosas manifestacions. Si totes las parts de las *Follas Novas* respiran tristesa, aqueixa última arrenca llàgrimas; ¡quants dramas de martiri y d' infortuni no hi trobariam indicats en sas inspiradas poesias! ¡com se veu á Galicia rendida pel dolor de la emigració, pobre, senzilla, agradable, pero abandonada cada dia més per sas foras, y morint, sense remey, de consunció si encara no ha arribat l' hora per los governs de saber atendre á sos mals y evitar la fugida de tanta gent que la va dexant deserta!

La Rosalia Castro parla per ella, y á fé que no pot ferho millor. Poeta lirich distingidíssim y poeta elegiach de primera forsa, mostra sos pesars propis com á causats per las desgracias de la vida gallega, y las ensenya com no's lograria ab llibres enters que pretenguesen redimirlos. Nosaltres, com no fos més que per axó, hem de felicitar ab tot entusiasme al autor de las *Follas Novas*, á l' eminent poetisa donya Rosalia Castro de Murguía, y hem de felicitar á Galicia porque compta com á filla seva á qui tan bé sap interpretar sos sufriments y darlos á coneixe á tot lo mon.

No haviam dit encara que las *Follas Novas* portan al davant un prólech de O. Emili Castelar, tribut que 'l gran orador ha volgut prestar á la gran poetisa. En veritat, pocas vegades hem vist un prólech tan ben armonizat ab la obra á que va adjuntat: ó en Castelar al descriure se sentia afectat profundament per la lectura del llibre, ó 'l componia en moments tristíssims, amargats per lo recort dels desenganys y de las decepcions que's notan en la vida. Per aixó s' entusiasma mes que en las altres en la hermosa poesia *Padron! Padron!* (que en veritat es de las millors del tom) y la contemplació del cementiri y de la Mort li arrenca, entre un doll d' eloquència y una exhuberancia d' imatges, un de sos párrafos més admirables. Y tan acordat está ab lo tò de tota l' obra, que predisposa á sa lectura, pera fer notar en últim resultat que es un hermós preludi de

tan enciseras armonias. Del llibre y del prólech ha de dirse que no poden anar millor acompanyats.

Estimem per lo tant las *Follas novas* com un dels volums de poesias més importants entre 'ls publicats de molts anys en aquesti part. Una qualitat te encara que l'acaba de fer de més válua: la de que, descobrint dolors y pesars, certs per desgracia, sols pot interessar á las ánimas bonas y sensibles, es á dir, á tots los que senten ó entenen la verdadera poesia. No van sos versos per los *despreocupats*, por los que á las queixas d' afliccions recorditas las motejan de *inspirillos*, per los esperits especuladors que sols s' interessan per las necessitats de son país y oblidan las dels altres. Tots aquexos que no obrin lo llibre per que no hi trovarian res: 's burlarian dels tresors que veu lo poeta en la miserable vida de Galicia, per que per ells es una locura la passió del amor á la terra: en ell no sabrian veurehi poesia, porque la poesia no s' ha fet per ells. Lo poeta etjega valentment á tots aquestos que, espanyols de regions més afortunadas, haurian de trobarli exageració en sos plans y fanatisme en sos desitjos, y no sabrian ni voldrian entendrel:

Vosaltres que nasqueu vora d' altres mars
qu' os calenta en flamas de rojos lluminars
y sols os plaú lo viure d' avall d' un sol ardent...
calieu si no enteneu 'ls encantos de nostres llars
quan no estenem los vostres, nosaltres be callem.

J. FRANQUESA Y GOMIS.

MOSAICH TAQUIGRAFICH

A D. Gayetà Cornet y Mā.

La Taquigrafia es l' art d' escriure tant velocement com se parla. Don Francisco de P. Marti la defineix: «art d' escriure ab la mateixa velocitat que 's pronuncian las paraulas.»

Los francesos denominan á la escriptura velos: *Stenographie*, essent coneguda també aquesta ensenyansa per las denominacions de *Okigrafia*, escriptura viva, instantánea, *Braquigrafia*, escriptura lacónica; *Semiografia*, escriptura en la que sols se escriuen la meytat de las paraulas; *Radiografia*, escriptura fácil; *Zeitografia*, escriptura lligada, etc., etc.

La agilitat y flexibilitat de la mà, la finura y prespicacia en l' oido, y proutitut y desembrás en la imaginació, son dots indispensables pera esser bon taquigrafo, las quals si be se adquireixen y perfeccionan ab lo cultiu y educació taquigráfica, donan més facilitat y avansament al que está ja dotat d' aquestas circumstancies naturals.

La agilitat y flexibilitat de la mà facilitan lo poguer senyalar los signes ab la velocitat que la imaginació concebeix y 'ls combina repentinament. També es necessari educar l' oido, habituanto lo á distingir paraulas y conceptes apesar de la dificultat de pronunciació del orador (com succeeix moltes vegades,) porque lo taquigrafo ha de procurar sentir perfectament tot quant se pronuncia.

La vivacitat y desembrás de la imaginació es, sens dupte, una de las disposicions especials que essent naturals al taquigrafo la facilitan notablement pera cumplir son comés. Al copiar un discurs se ignora lo que l' orador va á dir, qui 'n es son estil, objecte, método y altres dificultats que d' improvis se presentan y que han de superarse instantaneament, y encara las paraulas no han sigut pronunciadas ja han de senyalar-se en lo paper, havent de descompondrelas ab las combinacions de signes de conformitat ab las reglas teóricas.

Dificultats, que sols poden vensers ab lo repetit exercici y continuadas practicas.

Referintse lo senyor Madrazo al estudi del art taquigráfic comprés en la instrucció primaria, diu: «Pensant jo moltes vegades ab la taquigrafia, tocant practicamente en las Cortes sas ventajitas en un periodo de trenta anys, tenint l' honra de dirigir ja'n fa dotse la cátedra en la que se ensenya, m' hi preguntat moltes vegades porque l' art taquigráfic no se apren per los noys al mateix temps que se ensenya la escriptura comú y la gramática castellana.

«Es vritat que la taquigrafia pera sa práctica requereix una generalitat de coneixements que no cabent en la etat infantil pera aixó no obstant, encara que no aprenguessen sinó únicament la part teórica, sempre tindrian aixó adelantat pera quant ja madura la rahó poguessin utilizar practicamente l' art ab tot son verdader alcans.»

Don Esteve Paluzie y Cantalozella, profesor d' instrucció primaria y autor de notables obras d' educació, publicá en 1844 *«La taquigrafia al alcance de todos los que quieren aprenderla»* que estudiavan los alumnos de son acreditat Col·legi al mateix temps que la gramática y la escriptura comú, aixis es que era tan fácil als deixebles del Col·legi Paluzie la escriptura y lectura taquigráfica com la aritmética y la geografia. Llegian

com altre de las obras de text un llibre que igualment publicá lo mencionat y distingit paleógrafo titolat: *«Historias morales»* imprés ab caràcters taquigráficis, y era un método gradual pera aprendrer de llegir la taquigrafia ab notable facilitat.

Quant don Francisco de Paula Marti presentá á la «Real Societat económica matritense d' amichs del país,» son sistema de taquigrafia la «Societat económica» nombrá una comissió composta dels senyors don Godofredo Tresa, don Joseph Garriga, don Domingo Agüero y Neyra, don Joseph Martinez de S. Martin, y don Joseph Celas y Muñoz á fi de que estudiessen la obra del senyor Marti, y en lo dictámen que presentí la comissió en fetxa 21 d' agost de 1802 se manifestá que: «En vista de tot (i) le pareix á la comissió digne de elogi lo zel del senyor Marti que seria útil lo establiment en aquesta Cort d' una escola de *taquigrafia* del modo que se han fundat en Paris y Londres; que en aquesta ensenyés lo senyor Marti la *taquigrafia* per son método que está acomodat á nostre llengua, y que pera aixó se li senyalés una dotació competent pera recompensarli son trevall é invenció.»

En vista del dictámen presentat per la comissió, la «Societat Económica» dirigi en fetxa 28 d' agost de 1802 una representació al Rey demanantli la autorisació pera crear una escola de taquigrafia y lo rey don Carlos IV per Royal ordre donada en Vinaroz á 21 de novembre del mateix any firmada per son secretari d' Estat y del Despatx lo Exm. Sr. D Pere Cevallos diu que «se estableixi en Madrit la ensenyansa pública d' aquest ventatjós método d' escriure, destinantse pera aquest efecte la Escuela Real de primeras llettras que en lo dia se troba vacat per defunció de don Joseph de la Fuente: que en premi de haber millorat Marti lo método de la *taquigrafia* se li conferís dita Royal Escuela de primeras llettras ab lo encàrrech de la referida ensenyansa y lo sou de deu mil rals velló al any, pera qual salari ademés de la dotació designada á aquesta Royal Escuela se li pagaran per lo fondo de *Mostrencos* la cantitat que falti fins completar dita suma.»

En 1.º de Septiembre de 1803 se inaugurá en Madrit lo primer curs de taquigrafia (essent en Barcelona ahont se establí la segona cátedra pera la ensenyansa del art taquigráfic), y apesar de que en Espanya no ha alcanzat aquesta ensenyansa lo desenrotllament que era de esperar, deu ferse especial menció de nostre ciutat ahont la taquigrafia ha obtingut lo lloch que li correspon entre los estudis de profit y utilitat.

P. COMPANYY.

EN LA MORT DE JOSEPH RIALP

Perdut com las violas, á l' ombra d' una penya,
guayta d' un tany de roure l' exuberant tendror,
mes una nit l' esclafa la rústega espardenyia
d' un extraviat pastor.

Torna ab lo sol lo dia, besos l' oreig mormora,
llensa perfums la murtra, canta l' aucell polít;
tot com avans alegre, res en lo bosch anyora
lo rebrollet marcit.

Y un jorn, aqueixa planta brotada á la ventura
haguera tret las socas sobre 'l pinar pompós,
nodrintse de la sava, dintre la terra dura,
com d' un pit amorós!

Aqueix aixis tu fores, oh amich que tant aymava;
vingué la mort funesta, la llosa t' encubrí,
y eix dia Catalunya, per qui ton cor gosava,
ni va saber ton fi.

Y era ton ser lo roure que ajegantantse un dia
haguera estés sas branca per cubrir los camps,
y 'l vent entre sas fullas en va 's cargolaria,
y en va 'l gavell dels llamps.

Per ço jo, que sabia la valua de ta essencia
que encara envoltava ta fresca joventut,
voldria alzar ta gloria més alt que la existencia
que haurias merescut.

¿Qué hi fa si humil finares? Com lo granet de sorra
clavat sobre la pedra qu' es part del fonament
val lo granet que forma la cima de la torra
del altiu monument.

Quan vinga 'l jorn de gloria per despertar la terra,
la onada magestuosa qu' eix mar aixecará
tant la farán las gotas vingudas de la serra
com las gotas del plá.

Reposa en la fossana. Quan vinga 'l jorn de feyna,
quan fonga las tenebras l' antorxa del mati,
jo ja 't diré al clavarla dintre del camp mon eya:
«va per tú y va per mi!»

ANGEL GUIMERÀ.

(1) Traducció directe dels documents autèntics.—Archiu de la «Real Sociedad económica matritense de amigos del país.»

ARTS DECORATIVES

LA FÀBRICA DE VIDRIERES PINTADES DE D. EUDALT R. AMIGÓ

Desde últims del segle XV, tant los autors grechs com los llatins més celebrats, fan menció de las vidrieras de colors, essent las primeras que las usaren las grans basilicas romanes. En lo segle XI se fixa ab alguna seguretat la pintura ab diferents colors sobre vidre, essent pausat lo perfeccionament que s'elevà molt en lo segle XIV, prenent ja noves vies en lo XVI, en qual acabament comensà la decadencia casi fins à mitjans del actual, en que s'ha procurat lo retorn als antichs orígens, realçant lo magnífich art decoratiu de las vidrieras pintades, fins al punt de que abundan exemplars no sols fora sino dintre d'Espanya.

Una proba patent d'aquest avens podem tenirla ab facilitat ab lo sol exàmen dels progressos de l'acreditada fàbrica de D. Eudalt R. Amigó, en lo carrer de las Corts, número 328, ab la simple enumeració de sas principals obras y la de las milloras successivas per la dita fàbrica experimentadas.

Inicià 'ls treballs de dita fabricació D. Joseph Ravella, pintor de vidrieras y mestre llautner en 1701, y 'ls continuà D. Hipòlit Campmajó, també llautner y vidrier en 1762, provenint d'ells las grans vidrieras de l'iglesia convent de Santa Catherina, las antigas de Nostra Senyora dels Reys en lo Pi y las altas y baixas del àbside de Santa Maria de la Mar.

Los succehi son pròxim parent D. Eudalt R. Amigó, heretant son crèdit, sos antichs llibres y l'atresorat causal de sa experiencia; y aquest, acomodant las antigas fórmulas als nous avensos, ab ajuda de sos laboriosos fills, logrà imprimir gran progrés à la fabricació de las vidrieras pintades y grabadas.

Establí son obrador en lo tercer pis del convent de Sant Joan de Jerusalem, ahont, gracias à la generositat de las senyoras religiosas, permanesqué set anys, y allí construhí las quatre vidrieras en mosaich, de 50 palms d'alsaria per 10 d'amplaria, pera l'àbside de l'iglesia del Pi, ahont produhíren impresió bellíssima. Empresa en 1865 la total restauració de dita iglesia, fou encomenada també à la fàbrica d'Amigó la confecció de totas les vidrieras que debíen obrirse, posantshi vidres pintats y grabats; y l'execució demostra si l'antich fabricant, ab poderosa ajuda de son fill Joseph, sorti ayrròs de la empresa.

Encarregada à l'arquitecte D. Elias Rogent la restauració de la capella del Palau, la fàbrica d'Amigó colocà allí las set vidrieras de colors, com poch avans en 1866 havia colocat lo gran rosetó de la capella del Santíssim Sagrament de Sant Miquel del Port.

Oberta l'Exposició Universal de Paris, la visità detingudament Joseph Amigó fill, y sens perdonar medi, investigà totos los procediments de la policromia y grabat en lo vidre, importantlos prestament à l'ufanós obrador de son pare en Barcelona.

Aquest seguí verificant importants treballs, com foren la construcció en 1868 de dos grans y hermosas vidrieras de colors pera l'monastir de Nostra Senyora de Montserrat; en 1869 foren construhidas pera l'iglesia del Sagrat Cor de Jesús en Sarrià 5 vidrieras de 38 palms de largaria, altres menors y un rosó de 12 palms de diámetro; essent de notar que colocadas en la propia iglesia algunas vidrieras vingudas exprofés del extranjer, allí pot ferse un complet estudi comparatiu, per cert molt favorable, à las vidrieras de la fàbrica catalana d'Amigó.

Insuficient ja l'obrador d'Amigó pera 'ls molts treballs que se li encarregavan, fou buscà lloch més espaiós, y desde llavors la fàbrica montada de peu ab totas las distribucions y accessoris necessaris, restà instalada en son actual local del carrer de Corts, núm. 238, entre las vias de ferro de Tarragona y Sarrià.

Multiplicantse desde llavors los productes, sols consignarém ràpidament que en 1870 fou construhida per dita fàbrica una vidriera ab l'imatge de Sant Miquel pera la capella rural de D. Miquel Clavé; una bonica vidriera pera l'camaril de Nostra Senyora de las Mercés en 1872; y en lo mateix any, à expensas de D. Francisco de Cubas, arquitecte de Madrid, fou construhida pera la Casa de Misericordia de Vitoria la magnífica vidriera semicircular de 22 palms de diámetro, la que té en lo mitj lo grupu simbolisant la Caritat, y de la que dona complerta mostra nostre grabat.

Llavors també construhí la fàbrica d'Amigó las vidrieras pera l'rosó y algunas capellas de la reconstruhida iglesia de la Concepció; y portà à felis terme la difícil restauració de las tres magníficas y antigas vidrieras de l'àbside de l'iglesia de Sant Just y Sant Pastor.

En 1873 construhí ademés pera l'iglesia de la Misericordia de Sabadell disset finestrals y un rosó, tot ab vidres pintats y grabats; y també quatre pera l'iglesia de l'hospital de Santa Creu, de Barcelona.

En 1874 foren construhidas tres vidrieras pera l'iglesia dels Pares Escolapis segons projecte de Talam; y pera la Catedral de Barcelona segons projecte de don J. O. Mestres tres grans vidrieras pera la nau esquerra y un rosó pera la capella de Sant Olaguer.

En 1875 setze vidrieras de gran dimensió pera la capella de Monjas Adoratrices, donaren nova mostra de la pericia de la fàbrica de Amigó y prest la confirmaren los vuyt rosos pera l'iglesia del convent de l'Ensenyansa y deu pera l'iglesia de Santa Maria de la Mar.

En 1876 foren construhidas tres vidrieras pera l'iglesia de Sant Agusti y altres pera las iglesias de Sant Just y Sant Pastor y las parroquials de Figueras é Igualada.

En 1877 en la capella de las Salas d'Asilo foren posadas cinch vidrieras y dos rosos y sens parlar d'altres molts vidrieras y rosos posadas en diferents iglesias, oratoris, capellas y panteons dintre y fora de Barcelona; últimament descollan las 23 vidrieras posadas en lo Paraninfo de nostra Universitat literaria; las setze pera los finestrals y rosos de la capella del Sagrat Cor de Jesús en Madrid; las quinze pera la capella del Colegi de Jesús y Maria en Sant Andreu; las quinze y un rosó pera la iglesia de Port-Bou; lo gran finestrall dels quatre profetas en Santa Maria de la Mar; lo de Sant Juan Bautista y Sant Joseph en la fatxada de Sant Just; y ademés de totas las vidrieras de las capellas absidals y algunas de las naus, han posat últimament lo sello de la perfecció en dit art las dos vidrieras de grans dimensions immediatas al creuer posadas en la Catedral de Barcelona.

No podia mirarse ab indiferencia per la repetida fàbrica entre los avensaments del art de la pintura de vidrieras, lo grabat y esmerilat de las mateixas y la construcció de vidres corvats, en lo que tant avensos s'experimentaba en lo estranjer, y envià allí Joaquim Amigó estudià ab tan profit aquells procediment que's menester omíti per lo difusa l'enumeració de las obras que en aquests rams prestament foren colocadas en Barcelona; essent de las més notables la gran vidriera de la casa Ricart, y las hermosas del café de Colon.

Per aquests y molts altres mèrits la fàbrica de Amigó ha sigut premiada en la Exposició Aragonesa de 1868 ab medalla de plata, ab tot y figurarhi diverses vidrieras estrangeras, y entre ellas la que guanyà lo primer premi en la Exposició universal de Paris; en 1871 fou premiada en la Exposició catalana per diferents treballs sobre vidre y pels vidres concavos y corvats ab 2 medallas y una menció honorífica; en 1872 obtingé també medalla en la Exposició marítima de Barcelona; en 1874 en la Exposició regional de Madrid guanyà diploma de menció honorífica; en 1876 y en la Exposició de Bellas-Arts de Madrid, fou premiada ab medalla de 3.ª classe; essent ademés, innumerables los elogis y certificats de mèrit ab que conta tan distingida fàbrica.

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA que tan se daleix pera lo avensament de totas las industrias en nostra terra, no pot méns de consignar en conclusió que sempre sas columnas estarán obertas pera consignari ab gust nous avensos y merescuts elogis als que ab lo que sas foras comporten, hajen cooperat al millor desàrrollu de las infinitas aplicacions de l'art y de la industria quinas principals obras están sempre intimament relacionadas.

T.

NOVAS

Ha mort la mare del distingit Mestre en Gay Saber nostre benivolgut amic don Francesch Ubach y Vinyeta. La senyora donya Alberta Vinyeta, que quedà viuda als 34 anys, trevallà ab heroisme pera poguer donar educació à tots sos tres fills y ho logrà ab tota mena de sacrificis. Vivía en companyia de don Francesch, que l'estimava ab verdadera adoració. Nostre pèsam à ell y à sos germans per tan sensible pèrdua.

Per l'any nou tenim ja en nostre poder una noveleta de don Francesch Boter y de Dalmaes, titulada: *Cartas confidenciales* y qual remesa agraphim moltíssim.

Tant en la part de text com en la de grabats, es notable lo número de *La Lluanera* de Nova-York corresponent al mes de Desembre, qu'acaba d'arribar à nostras mans. En la primera plana hi figura l'retrato del nou President dels Estats-Units James A. Garfield, qu'à nostre entendre es lo millor grabat del número; ademés conté una reproducció del quadru *Lo model·lo en lo taller* de nostre país En Francisco Masriera, dibuxada per En Frederich J. Garriga, y un dibuix titolat *Cahuen gotes* original d'Edwards. En la part de text son molt recomanables un article titolat *¡Alerta!* en la que's posan de relleu los numerosos engins de que's valen los yankees pera afavorir la emigració à la seva república; un altre article de nostre col·laborador N'Emili Vilanova; una poesia del mestre en gay-saber, senyor Ubach y Vinyeta, col·laborador també de nostre periódich, y altres treballs en prosa y en vers no menos dignes d'alabansa.

LLIBRES REBUTS

CENT FAULAS, originals y en vers, per J. Riera y Bertran.—Ab aqueixa darrera publicació l'infatigable escriptor Sr. Riera y Bertran ha vingut à aportar à la nostra literatura la colecció més numerosa de faulas que en ella s'han escrit. Creyem nosaltres que la faula no es género poètic, rigorosament parlant, per quant no té la bellesa com à objecte, sino com à medi pera donar una lliçoneta de moral d'aplicació immediata. Per lo tant, la primera qualitat que exigeix la faula, si no vol trobar un efecte contraproduhent, es la noblesa de fins en son autor y la propagació de la moral més pura y fins si's vol més rígida. En aquest punt pot lo Sr. Riera y Bertran estar ben satisfet de la seva obra: quan los seus fills, que son à quins dedica 'l llibre, s'trobin en edat de saber ben llegirlo, pot estar ben segur que li agraphiran y que no s'haurà de penedir per cert d'haver contribuít à la propaganda dels bons principis, per desgracia may tan respectats com haurian de serho.

Si entrem al terrenu de las citas en comprobació de que es cert lo que sobre 'l llibre sostenim, creyem que entre molts altras faulas podem recomanar *Un valent*, *Associació esguerrada*, *Mal vehinat*, *La rux enfadat*, *Rialla á temps*, *Mort d'un toro*, *Festeig*, *Brava amitat* y *La tentació*. Si no de tan pròxima trascendencia son apreciabilissimas per sa bella forma literaria *Lo llop promés*, *Las flors parlan*, *Lo baladre*, *Los dos noys*, *La boja* y altras.

En lo prólech de l'obra's sincera l'autor de las coincidencias que pugan trobarse entre sas faulas y las d'altres autors: fácil es de compendre que aixis sia en un género en que tant s'ha escrit, y si no en l'argumentet succeheix, en efecte, algunas vegadas en la enunciació de certs consells ó preceptes. Y ja que d'aquests parlem debem dir que n'hi hem trobat massa de purament literaris: preferim los que tenen aplicació més general.

També tenim per molt convenient que en aqueixas composicions no's pequi may per diluiment ni per deixadesa: la faula de molt curtas dimensions, closa per una interessant moraleta y vestida ab elegant forma literaria, ve à ser per nosaltres una joyeta digna de citar-se sempre y que s'imposa fàcilment à la memoria, y per tals tenim, més que las ja citadas, algunas altras del Sr. Riera, com *Per massa*, *La sangonera* y l'*anguila*, *L'amargantor* y *La noya* y l'*mirall*.

L'obra forma un volum de 200 planas, y's ven per 8 rals en la llibreria de Teixidó y Parera, carrer del Pi, núm. 6.

REVUE DES LANGUES ROMANES.—Hem rebut lo fascicle quart del tom 4, comprenent, com los altres, interessantíssims treballs. En té en prosa del Abat Bentivoglio, Banquier y altres, y en vers de Mr. Langlade, Fresquet, Azais y Delille.

ESTUDIO SOBRE EL NARANJO, LIMONERO, CIDRO Y OTROS ARBOLES DE LA FAMILIA DE LAS AURANTIACEAS, por F. Bon Gascó.—Hem tingut lo gust de rebre aqueixa utilíssima obra premiada en la *Exposició Nacional Vinícola*, escrita per l'intelligent Comissari d'Agricultura D. Fernando Bon Gascó. Conté interessantíssimas noticias relatives à tan preciosos arbres, trobantse descrit en ella minuciosament lo cultiu del taronger, desde la sembra y empelt fins à la collida del fruyt, comers de la taronja y l'obtenció dels diferents productes que de tan útil arbre s'extreuhen, aixó es: vi de taronja, aygua naf, neroli, essencia de Portugal, curassao y demás licors.

Recomanem sa adquisició tant al agricultor com al comerciant é industrial, per contenir extensas y variadas noticias d'aplicació general en cada un dels tres rams. Lo propietari d'hortas podrà contar ab'un bon guia pera dirigir convenientment sas plantacions, à fi de conseguir d'ellas los millors resultats.

Forma un magnífich tomo de més de 400 planas, luxosa impressió, ab una bonica cuberta al cromo.

Se troba de venda en l'impremta de Francisco Segarra, Medio, 53, Castelló de la Plana, al preu de sis pessetas en tota Espanya, franch de port.

SINTAXIS LATINA, por D. Joaquín Batet.—Ab aqueix titol ha publicat aquest senyor una obreta que té per principal objecte ausiliar als alumnos del segon curs de llati de nostre Institut, contestantlos clara y senzi·l·lament las preguntas que 'ls demana 'l programa d'exàmen. Baix aqueix punt de vista es recomenable l'obra del Sr. Batet, qu'ab abundants exemples facilità als noys la comprensió de las reglas de la complicada sintaxis llatina y's fa també irresponsable de la potser massa rudimentaria marxa que per desgracia se segueix encara en casi tota Espanya en l'ensenyanza del llati.

Encara que l'obra's titula sols *Sintaxis latina*, compren també la Prosodia y l'Ortografia, si bé tractadas d'una manera lleugerissima. Com à suplement de la

obreta dona molt oportunament l'autor una idea de la numeració llatina, manera de comptar los dias, valor de las monedas, inscripciones y abreviaturas romanas; y compara molts refrans castellans ab los llatins, expressant ademés las principales frases llatinas que han quedat en us entre nosaltres fins avuy dia. Termina 'l llibre ab unas nocions d' Art mètrica llatina.

L'obreta forma un volum de 196 planas, imprés en casa la Viuda y fills de Subirana, carrer de la Portaferriassa, número 16, Barcelona, y's ven al preu de 8 rals.

REVISTA DE CIENCIAS HISTÓRICAS.

—Ha visitat nostra Redacció l'important Revista d'aquest nom que per encàrrec de la *Asociación para el estudio de la historia patria* publica l'erudit escriptor don Salvador Sanpere y Miquel. Digna de recomanarse es aquesta publicació, donada la importància que van adquirint en nostra patria, i molt especialment a Catalunya, los estudis històrics, puig que ve a omplir una verdadera necessitat, i no senzillament a augmentar la llista de periòdics que avuy se publiquen, com sol succehir ab lamentable freqüència. Entre las firmas de sos col·laboradors hem vist las dels reputats escriptors don Fidel Fita, Pbr., Elías de Molins, Botet y Sisó, Antoni de Bofarull, Balaguer y Merino, Nanot Renart, Puig y Camps, Miquel y Badia, Tàmaro, Sentíñon, Sardá, y potser algun altre qu' haurém olvidat involuntàriament.

Felicitem al senyor Sanpere y Miquel, director de la Revista y a la Associació baix quals auspicis se publica, pel bon acort ab que han sabut portar á terme una empresa tan digne d'alabar-se.

BELLAS ARTS

Senyor Director de LA IL·LUSTRA-
CIÓ CATALANA.

Estimat amich:

Ab las primeras alenadas del hivern lo número d' estranjer's que visitan anyalment Roma, ha crescut extraordinariament; entre ells molts artistes que venen de nou, altres que habentsen anat en la temporada perillosa de febres que assota aquesta ciutat tornan de sa patria, ó be d' alguns altres punts ahont la bondat de son clima permet passar ab més plaer las llargas jornadas del estiu. Los círcols artistichs, plens de vida, han emprés novament sos trevalls y las Academias han obert ja fa dos mesos sas portas. La Ciutat Eterna en los últims anys ha anat poch á poch recobrant la animació artística que la caracterisava temps enrrera. Eixa decadencia 's debia en gran part al fort imperi que sobre las arts exerceix la capital de Fransa; aquell París que dicta las lleys de la moda y del bon gust al mon enter y que en gosant de prosperitat atrau ab poder màgich tot lo que es digne de figurar en primera ratlla. Y á aixó 's deu que gran part dels que son veraders mestres hagen preferit las enboyradas riberas del Sena á las tristissimas del Tiber; mes, una série continuada d' obras de gran mérit y la sobtada aparició en lo mon artistich de noms que ja son respectats, han fet que la reacció vingués prompte y la Ciutat Eterna com sempre, torna á esser lo punt de cita dels homes estudiosos, la grandiosa ara ahont crema ab tota sa força lo sagrat foc del geni.

La nova Acadèmia espanyola va á comensar definitivament sa tasca á primer d'any. Lo edifici que per eix objecte s'ha construït á compte del Estat en lo mont Gianicolo, ve á satisfer la necessitat tan temps suferida per Espanya, de no tenir com-tenen las demás nacions, un punt ahont reunintshi sos pensionats pugui al mateix temps proporcionarshi tots los medis y elements

que sos estudis reclaman. La nova Acadèmia per portar à be sos treballs, conta ademés de la protecció oficial, ab la cooperació d' un celós director y ab lo que es més, ab un bon número de joves de talent reconegut la major part. Si en lo primer periodo de sa creació doná tants bons fruyts que sobrepasá 'ls desitjos de sos iniciadors, esperém que 'l segon no 'n darà ménos, y que será sa continuació brillant; molt més quant pot contar ab totes las ventatjes que proporciona un local fet expressament y ben administrat.

L O F L E N D I

Espanya veu per fi, en terra estrangera, un temple
alsat a l'art, baix l'ombra de sa gloriosa bandera.

Los pensionats, inclús son director, preparen un gran dinar lo dia de Nadal per celebrar l'aconteixement. De segur que no hi faltaran entusiastes brindis per los que iniciaren la idea y per los que ab tan patriotisme la han portada a cap.

Vaig ara, doncas, a parlarli de las obras que he tingut ocasió de veure a aquestos dies. Me concretaré sols a dar-

ni noticia, puig no intento fer crítica sobre ellas, ans al contrari, li faré notar més sas qualitats que sos defectes.

En la exposició que 'l senyor Echera te establerta en la Via del Jabuino ha estat de manifest un quadro abocetat de grans dimensions, pintat per en Benlliure. Es una escena de carnaval: grupos de enmascarats motivats ab la major senzillés. En lo de primer terme, á la dreta del quadro unas elegants disfressas bromeijan ab un *pierrrot* que va de braset ab dos ó tres d' ellas presentantlo á un timit picador que sombrero en ma se adelanta per saludarlo. En l'altre costat un *potpourri* de majos, dimonis, soldats, etc. Al fondo un verdadero xibarrí de ball y de gresca, tot pintat ab la admirable trassa que te acreditada son autor. Eix quadro fou venut als pochos dias d' esser exposat. Del mateix artista hi he vist també una vista de la plassa de Sant March de Venecia de la que n' hi he dat noticia en una de mas derrerars cartas, trevall que com lo anterior, ha sigut molt celebrat per tots los que han tingut ocasió d' admirarlo.

En lo mateix establiment ha estat també exposada una ayguada del llorejat Pradilla, representant una noia grega coronada de flors; la figura que es de tamany natural es un tendre idili; l' colorit ie una forsa tanta, que la primera impressió que reb lo que la contempla es d' una pintura al oli. Las carns están interpretadas ab una frescura que encanta; l' dibuix es de ma de mestre; potser là millor que ha dibuixat Pradilla. De éll mateix, fou venuda á un rich nort-americá, un' altre importantissima ayguada, un' hermós estudi de la testa d' un vell, d' un efecte tal, que recordaba las pinturas de Rembrand.

En lo ja dit local hi ha també exposats dos importants bocetos. L'un es d'en Villegas, l'altre d'en Vertunni. L'primer, rich de colorit, pero no tant de veritat, l' segon rich de veritat pero faltat per complet del sentiment del color. Dos individualitats de reconegut talent y enterament oposats en son modo de sentir y d'expresarse. Lo primer caminant sempre á remó d'inspiracions ajenas, l' segon pintant la naturalesa ab tota la fredor y exactitud de la máquina fotogràfica sens que s'hi veigi una sola nota que indiqui al artista que sap trobar en ella una font eterna de poesia.

Moltas voltes al llegir mas carias deurà pensar vostè que ó jo no treballó ó que m' amago de presentar mos treballs. No en veritat. Crech que la excessiva modestia com lo desmesurat orgull son dos extrems que s' tocan, y per desvanèixer lo un y l' altre acabaré la present dantli notícia dels cinch quadros que he acabat eixos dias y que alguns están actualment en exposició. L' primer de regulars dimensions y que tituló *Darrers dias de una primavera* ha sigut comprat per Mr. Baster, de Marsella. L' segon, *Recort de Villa Borghese*, venut á don Isidro Llovet, de Barcelona. L' tercer *Un joch de botxas*, venut á la redacció de «L' art», á Paris. Lo quart, un petit estudi al oli *Prometeo*, que deu formar part d' una colecció de cromos que preparan los senyors Pujadas y Salvat, de

Barcelona, y finalment l'últim *Un episodi del Gil Blas* que ha sigut també venut últimament. De aquestes obres com vostè veu, m'he contentat a fer-ne descripció ja que no'n puc parlar bé perquè no s'ho mereixen y no n'puc dir mal perquè son filles mevas.

Eixas son totes las noves que li puch dar en lo present mes. Ellas li probarán que creix en tots nosaltres l' delit d'anar avant fins ahont se puguí.

ENRICH SERRA

Roma, Dicembre, 1880.